

ATATÜRKÇÜLÜK VE ATATÜRK İLKELERİ

M. Vehbi TANFER*

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu, Türk Milleti için tek yol göstericisi Atatürk İlkeleri'ni bu kısıtlı zaman içinde her birini genel çizgileri ile sizlere sunmaya çalışacağım.

Atatürk önderliğinde Türk Milleti, yedi bin yıllık tarihinin en zor döneminde dünyanın en görkemli devrim hareketini gerçekleştirmiştir. Batıların "*Türk Mucizesi*" dedikleri bu olay, yalnız Türk Milleti için değil, bütün ezilen mazlum milletler için de bir kurtuluş yolu ve ümit kaynağı olmuştur.

Türk Devrimi yalnızca aksiyon evrelerinden oluşmaz. Başta işgal altındaki Türk yurdunu kurtarmak için girişilen bağımsızlık hareketi olmak üzere, bu köklü ve çok boyutlu hareket sonunda gerçekleştirilen reform hareketleri, büyük Türk Devrimi'nin hiç şüphesiz aksiyon safhalarını oluşturmaktadır. Ama bütün bunlardan çok daha köklü ve önemli olan bir yönü daha vardır; bu da Türk Devrimi'nin fikir yönü, yani teori safhasıdır. Türk Milleti, Kurtuluş Savaşı'nın sonunda esaret zincirlerini kırmış, bağımsızlığına kavuşmuştur. Ama bağımsızlığa kavuşmak ve egemenliğini eline almak, Türk Milleti için son hedef değildir. Asıl büyük hedef, Atatürk tarafından, "Çağdaş muasır milletler seviyesine ulaşmak" olarak konulmuştur. Bu hedefe ulaşmanın yöntemi, müsbet ilimdir; ilham kaynağı ise, Türk Milleti'nin yüksek yeteneği, iyiyeye, güzele ve yeniye aşına oluşudur. Nitekim Atatürk, "Milli varlığımızın temelini milli şuurda ve milli birlikte görmekteyiz" diyerek, millete ve milletinin değerlerine olan güvenini ortaya koymuştur.

* Atatürk Araştırma Merkezi, Bilim Kurulu Asli Üyesi.

İşte, Türk Devrimi'nin fikir yönüne biz "Atatürkçülük" diyoruz. Türk Devrimi, fikir ve ideal yönüyle Atatürkçülük veya Kemalizm diye ifade edilmektedir. Atatürkçülük, Atatürk ilkelerini ve Türk Devrimi'ni her ne pahasına olursa olsun, sonsuza dek korumak ve yaşatmaktır. Atatürkçülük, Atatürk'ün işaret ettiği hedefler, ilkeler ve Türk İnkılabı ile bir bütündür. Hedefi ise, ülkeyi en mamur, müreffeh ve mesut etmek, milli kültürü çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarmaktır.

Atatürkçülük'te "Tam Bağımsızlık" ve "Milli Egemenlik" ilkeleri, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel unsurlarıdır. Çünkü Kurtuluş Savaşımız bu iki temel üzerine gelişmiştir. Türk Milleti bir yandan batılı emperyalist güçlere karşı bir bağımsızlık savaşına girerek, ülkesini işgalden kurtarmak için büyük bir mücadeleye yönelirken, ulusal egemenliği gerçekleştirmek için de, batılı emperyalist güçlerle işbirliği içinde bulunan saltanata karşı da savaşmıştır. Bu çabasının sonucunda, saltanatı elinde bulunduranlar, işgalci güçlerle birlikte ülkeyi terketmek zorunda kalmışlardır. Bu iki önemli kavramı çağdaş anlamda varolmanın en temel şartı sayan Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinden buyana, "Tam Bağımsızlık" ve "Milli Egemenlik" kavramlarını sık sık kullanmış; başta dış politika olmak üzere, iç politika ve kanunlaştırma hareketlerini bütünüyle bu iki temel prensibe bağlılık oluşturmuştur. Nitekim, Kurtuluş Savaşı'nın dış politika prensiplerini belirleyen 28 Ocak 1920 tarihli Misak-ı Milli, "tam bağımsızlık" ve "milli egemenlik" ilkelerinin ruh verdiği bir belge olarak, yakın tarihimizdeki yerini almıştır... Atatürk Milli Egemenlik ilkesini üç kelime ile özetlemiştir: "Milli egemenlik, milletimizin namusudur, şerefidir, haysiyetidir"

Atatürk İlkeleri

Atatürkçülük felsefesinin en temel çizgilerini, Atatürk İlkeleri olarak nitelendirdiğimiz altı ilke oluşturmaktadır. Atatürk tarafından ortaya konulmuş bu ilkeler denilebilir ki, Türk Milleti'ni çağdaşlaşma çiz-

gisine götürecektir altın anahtarlardır. Çünkü bu altı ilke, her açıdan Türk Milleti'ni çağdaşlaşmaya yöneltecek bir bütünü oluşturmaktadır. Çağdaşlaşma ise, sürekli bir akış, sürekli gelişme ve yürüyüştür. Atatürkçülüğe göre, her ulaşılan hedef, yeni bir hedefe yönelmeyi mübah kılar. Bu temel felsefenin özünü, Atatürk İlkeleri dediğimiz altı ilke oluşturmaktadır.

Atatürk ilkeleri deyiminin kullanılması, anlamda kolaylık sağlamak bakımından gereklidir. Ancak, söz konusu deyim kullanırken, bu ilkeleri birbirinden ayrı ayrı düşünmek ve değerlendirmek hatasına düşmemek son derece önemli bir husustur. Zira ilkeler birbirlerine bağlı bir bütün teşkil etmektedirler. Ancak üzümlere belirtmek isterim ki, bu husus, bilerek veya bilmeyerek pek çok kişinin dikkatinden uzak kalmıştır. Bu yüzden de bazı kişiler kendi kişisel ideolojilerine göre bir takım ilkeleri temel ilke saymış, diğerlerini yok farzetmişlerdir. "Olmasa da olur" nazarıyla bazı ilkeler dikkate alınmayınca, Atatürkçülük'le hiç bir ilgisi olmayan çarpık ve yanlış yorumlar ortaya çıkmıştır. Oysa "Atatürkçülük" dediğimiz genel bütün içinde, her ilke birbirinin tamamlayıcısıdır. Bu anlayış içinde, ilkelere birini öne almak ya da bir başkasını geri planda bırakmak, Atatürkçülük'ün özünü tahrif ederek, sistematikte var olan dengeyi bozmaktadır. Bu nedendir ki, Atatürk ilkeleri dediğimiz ilkelerin, Atatürk'ün belirttiği sıra içinde değerlendirilmeye alınması gerekmektedir. İlkeler arasında son derece hassas bir denge mevcuttur. Birbirinden ayrılamaz bir bütündür. Bu ilkeler 1924 Anayasası'nın ikinci maddesi, sonra da 1937 Anayasası'nın birinci maddesinde şu sırayla yer almışlardır:

1- Cumhuriyetçilik

2- Milliyetçilik

3- Halkçılık

4- Devletçilik

5- *Laiklik*

6- *İnkılapçılık veya devrimcilik...* (Atatürk bu iki deyimini de kullanmıştır).

Cumhuriyetçilik

Türk Devrimi'nde cumhuriyetçilik ana ilke, esas değerdir. Cumhuriyetçiliğin özünde, devlet yönetim şekli olarak demokratik cumhuriyetin bir fazilet rejimi olduğunu benimsemek vardır. Cumhuriyet, Atatürk inkılabının bütününü temsil eden bir devlet ve hükümet şekli olarak değiştirilemez bir cevherdir. Egemenliği millete verme ve yönetimde milletin tek söz sahibi olması anlamına gelen bir ilkedir. Atatürk'e göre; "Milli egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar yok olur". Nitekim Atatürk, Türk Devrimi ile gerçekleşen büyük olayı, Türk Milleti'nin eseri olarak görmüş ve değerlendirmiştir. Bu nedenledir ki, Atatürk'e göre, Türk Milleti'nin yaratılışına, onuruna ve anlayışına en uygun yönetim şekli cumhuriyet yönetimidir. Cumhuriyet ilkesi gerek 1924 ve gerekse 1961 anayasalarında mecliste değiştirilmesi veya bir başka şekle sokulması tekliif dahi edilemeyecek bir değer olarak korunmuş ve yerleşmiştir. Bu vasfı özelliğiyle cumhuriyet devlet düzen ve ideolojisinde şahsılık ve keyfiliğin hakim olmasını önleyen en sağlam teminatır.

Milliyetçilik

Cumhuriyetçi devlet yapısını koruyacak olan toplumun siyasi birlik şuuruna kavuşmuş pekişik bir bütün olması en temel amaçtır. Millet olma şuuruna gerçek anlamda Türkler, Türk Devrimi'nin sonucunda kavuşmuşlardır. Türk milliyetçiliği bir doktrin değildir. Tarihsel ve siyasal bir olaydır. Aşırı ırkçılıkla, emperyalizm ve faşizmle her hangi bir ilgisi yoktur. Türk Milliyetçiliği fikren, fiilen, hissen milli birliğe sahiptir.

Milliyetçilik ilkesinin anlamını Atatürk, Türk Ulusu'nu ve Türk'ü

tanımlamak için söylemiş olduğu şu sözlerle belirtmiştir: "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkına Türk Milleti denir".

Atatürk Türk Milliyetçiliğini de şöyle açıklamıştır: "Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde yaşayan, Türk dili ile konuşan Türk kültürü ile yetişen, Türk ülküsünü benimseyen her vatandaş, hangi din ve mezhepten olursa olsun Türk'tür, Türk Milliyetçisidir".

Halkçılık

"Halk" deyimi, çok daha geniş bir anlamı olan Millet'in bugün yaşamakta olan bölümü için kullanılan bir deyimdir. "Halkın Egemenliği" deyimi de, daha geniş bir anlamda, "Millet egemenliği" olarak kullanılmaktadır. Anayasa'da belirtildiği gibi, yasa yapma, yürütme ve yargı hakları hep millete aittir.

Halkçılık ilkesi, sınıf esasını kabul etmez. Halk, meslek ve çalışma grupları olarak ayrılmıştır. Türk toplumu bir eşitlik dengesi içindedir. Ayrıcalıklı bir sınıf bilinci yoktur ve olamaz. Yasalar önünde, bütün yurttaşlar için kesin bir eşitlik öngörülür. Halkçılık, Milliyetçilik fikrinin bir sonucudur. Türk halkı birdir ve bir bütündür. Atatürk'e göre, Türk Milleti'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür.

Devletçilik

Sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmada daha çok akılcı metodu belirten bir esastır. Ekonomik alanda, özel sermaye kadar, devletin de yatırımcılığını öngörür. Bu ilke, devlet elindeki sermayenin başta altyapı olmak üzere, ülke kalkınmasına ayrılmasını arzular. Dış sermayeye, her iki tarafında yararına olmak koşuluyla ve ülkeyi bir sömürge durumuna düşürmemek kaydıyla karşı değildir. Komünist ülkelerdeki katı devletçilik anlayışıyla hiç bir ilgisi yoktur; bütünüyle ülke gerçeklerinden oluşturulmuştur.

Devletçilik ilkesi anayasada görüldüğü gibi, karma ekonomiye dayanmaktadır. Sosyal devlet anlayışının açık ve belirgin bir görünüşüdür. Devletçilik ilkesi, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye özgü bir sistemdir.

Laiklik

Atatürk, din ve dünya işlerinin ve özellikle dinle politikanın kesinlikle birbirinden ayrılmasını öngörmüştür. Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Atatürk, kendi düşünce yapısı içinde, dine karşı saygıyı öngörür. Düşünüşe ve düşünceye karşı olmayı kesinlikle reddeder. Bununla birlikte din ile devlet işleri kesinlikle birbirine karıştırılmamalıdır. Hiç bir kimse bir başka kişiyi ne bir din ne de bir mezhebi kabule zorlayamaz. Din ve mezhep kuralları, hiç bir zaman politikada bir araç olarak kullanılamaz. Laik anlayışta inançlara, dolayısıyla dine karşı gerçek bir saygı vardır.

Laiklik Türk Milleti'ne önemli çağdaş değerler kazandırmıştır:

Kişilerin dini inanç ve fikri özgürlüğünün yanısıra, vicdan özgürlüğü ile itikat ve ibadet özgürlüğünü sağlamış, aynı zamanda ulusu ümmet olmaktan çıkarıp, millet olmaya yöneltmiştir. Milli birlik ve beraberlik duygusunun bilincine kavuşmak gibi değerler kazandırmıştır.

Laiklik ilkesi, 5 Şubat 1937'de Anayasa'ya girmiş olmasına karşın, Türk Milleti, son yıllarda bu ilkeye karşı yoğunlaştığı görülen kasıtlı ve maksatlı girişimlerle karşı karşıya kalmıştır. Anayasa'ya 61 yıl önce girmiş olmasına rağmen, laiklik ilkesi üzerindeki tartışmalar sürüp gitmektedir. Bunun nedeni ise, şeriat devleti kurmak düşüncesinde olanlar, siyasi ve maddi menfaatleri tehlikeye düştüğünde, laikliğinden düşmanlığı olduğu tezini ileri sürerek, geleceklerine yatırım yapmak istemektedirler. Diğer önemli bir husus da, ne yazık ki bunca yıl geçmiş olmasına karşın, vatandaşlarımıza laikliğin ne olduğu yeterince anlatılamamıştır. Laikliğe karşı olan zihniyet sahipleri ise laikliğin din-

sizlik olduğunu her kesimde planlı, programlı ve organize olmuş bir şekilde anlatmaya çalışmaktadırlar... Ve bu anlayış, bugün de maalesef bir ideoloji haline getirilmiş bulunmaktadır. Bu propagandalar karşısında Türk insanının zihni bulandırılmak istenmektedir. Ama, Türk Milleti'ne mal olmuş bu ilke, Türk insanının medeniyete yürüyüşünde yolunu aydınlatmaya devam etmektedir ve edecektir.

İnkılapçılık

Türk Milleti'ni son zamanlarda geri bırakmış olan müesseseleri zorla yıkarak, yerlerine milletin en yüksek medeni icaplarına göre ilerlemesini sağlayacak yeni müesseseleri koymuş olmaktadır. Atatürk; "Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağımıza uygun, bütün mana ve şekilleriyle uygar bir toplam haline getirmektir. Türk İnkılabı'nın temel prensibi budur" diyerek, inkılapçılık ile, Türk toplumunun ulaşacağı hedefi ortaya koymaktadır.

Türk İnkılabı'nın ne bir yaşı, ne de belli bir süresi yoktur; zira inkılap süreklidir.

Atatürk, ünlü tarihçi Yusuf Hikmet Bayur'un belirttiği gibi; "Atatürk İnkılapları" deyimini iyi karşılamazdı. Onun yerine "Türk İnkılabı" diye yazar ve bu şekilde ifade edilmesini isterdi. Atatürk'e göre; Bu millette bu istek ve bu gelişme olmamış olsaydı, bu inkılabı yaptırmaya hiç bir kuvvet ve kudret kafi gelemezdi. O halde bu inkılap Türk Milleti'nin eseridir.

Atatürk tarafından ortaya konulan bu ilkeler, denilebilir ki, aynı zamanda Atatürkçülüğün ana çizgileridir.

Atatürkçülük'te son derece önemli olan tamamlayıcı ilkeler de vardır. Bunlar altı ilke arasında sayılmamakla birlikte, Atatürkçülük'ün dünyaya ve insanlara bakışını ortaya koymak açısından son derece önem-

lidir. Daha çok vecizeler biçiminde ortaya konulan bu ilkelerle ilgili olarak bir kaç örnek verelim:

"Türk Öğün, Çalış, Güven"

"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh"

"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir"

"Bir Türk Dünyaya Bedeldir"

"Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur."

"Ne mutlu Türküm diyene"

Bu vecizelerin her birinin birbiriyle ilişkisi olduğu gibi, kendi başarılarına da derin anlamları vardır. Örneğin, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" sözünü ederken onda, insan ve insanlık sevgisinin ne denli üstün olduğunu görmekteyiz. Atatürk, bu vecizeyi kendisi şöyle açıklamıştı: "Bütün beşeri alem bir insan vücuduna benzer. Bir insanın parmağındaki acıdan biraz sonra bütün vücut nasıl ki müteessir olursa, dünya milletleri arasındaki herhangi bir huzursuzluk da, biraz sonra diğer milletlerin huzursuzluğu olacaktır".

Dünya milletleri, Atatürk'ün bu sözünü duysalardı ve buna uysalardı, bugün olduğu gibi kan, gözyaşı ve barut kokusu ve yarınından emin olmayan insanlar yerine, huzur, mutluluk ve barış rüzgarlarının estiği bir dünyanın insanları olurduk..

"Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur" sözüyle de Atatürk, tanrısal kudretin Türkün damarlarında hiç bir zaman sönmemiş olduğunu ve bunun asla sönmeyeceğini de ilan ediyordu.

Bütün bu sayılan ilkeler, Atatürkçülük dediğimiz sistemli düşünce biçimini oluşturur. Atatürkçülük ise, bu ilkelere bağlılıkla ve onları hayata geçirmekle olur.

Atatürkçülük, Atatürk aşkının batı uygarlığına ulaşma çabasının bayraklaşmış adıdır.

Atatürkçülük, Atatürk ilkelerini ve Türk İnkılabı'nı her ne pahasına olursa olsun, sonsuza dek korumak ve yaşatmaktır.

Atatürkçülük demek, yurdunu ve ulusunu canından çok sevmek demektir.

Atatürkçülük gücünü gerçekçi, atılımcı ve sürekli oluşumdan almaktadır. Bu bakımdan sonsuza dek yaşayacak olan sürekli bir atılım ve ilerleme yoludur.

Atatürkçülük akılcılık ve bilimselliktir.

Atatürkçülük hep yeni atılımlar, yeni yeni girişimler bekler. Onu devri geçmiş bir düşünce işlevini tamamlamış bir ideal olarak gördüğümüz an, Atatürkçülükten uzaklaşmış oluruz. Atatürkçülük şahsi ve siyasi çıkarlarımızı millet ve memleket çıkarları üstünde görmemek ve düşünmemektir. Atatürkçülük, hiç bir zaman dondurulamaz. Çünkü, Atatürkçülük, doktrine bağlı değildir. Cumhuriyet Halk Partisi kurulduğu zaman, cumhurbaşkanının genel sekreteri olan Prof. Dr. Yusuf Hikmet Bayur, "Kurulan bu partinin doktrini ne olsun?" diye sorduğunda, Atatürk "Doktrin istemem, donar kalırız. Biz yürüyüş halindeyiz." demiştir. Çünkü, insanlığa doktrinler değil, ancak bilimsel araştırmalar yol gösterir.